

Oppositio

Venäjän politiikasta ja avantgardesta puhuttaessa ensimmäiseksi tulevat mieleen Pussy Riot ja siihen liittyvä Voina-ryhmä. Kolmas tässä kategoriassa paikkansa kiistatta lunastanut toimija on Putinin raivoisimpiin vastustajiin kuuluva, systeemin ulkopuolisen opposition *grand old man* Eduard Limonov ja hänen kansallisbolševikkipuolueensa. Heidän poliittisperformatiiviset tempauksensa sotivat kaikin tavoin paitsi yleisen hyvän maun, myös oppositiovoimien konventioita vastaan.

Nykyavantgarden ”veteraanit” ovat kuitenkin saaneet rinnalleen kuin huomaamatta vakavan kilpailijan. Putinin viimeisin julkisuustemppu johtaa huomiota herättävän valkoisessa puvussa siperialaisen kurkiparven muutto etelään moottoridussa riippuliitimessä roikkuen, ei jää lainkaan jälkeen avantgardistien itsesyntyisestä, muotoja rikkovista ja hyvälle maulle korvapuustin antavista performansseista. Voina-ryhmän taustaa vasten Pussy Riotin punk-rukous Kristus Vapahtajan katedraalissa seurasi omassa genressään tuttua epäsovinnasta linjaansa, mutta ilman vallanpitäjien hysteeristä reaktiota provokaatio olisi jäänyt puolinaiseksi.

Sen sijaan presidentti Putin liitelemässä kuin teräsmies Siperian taivaalla kurkiauran kärjessä koetteli taatusti kaikkia hyvän maun rajoja. Hänen performanssissaan ei ollut jälkeäkään kultivoituneesta pianoa soittavasta presidentistä tai Kremlin formaalista mahtipontisuudesta. Se rikkoi taatusti pukukoodia myöten kaikki protokollat ja oli kirvelevä mäjäys venäläisen uusrikkaan porvariston ja länsimielisten liberaalien ”hyvälle maulle”. Putinin tahattoman koomisesta esityksestä ja siitä hänelle mahdollisesti seuranneista

terveysongelmista on poikunut luova prosessi, joka on synnyttänyt suuren määrän uusia, lähes nollapisteestä lähteviä spekulatioita Venäjän ja Putinin tulevaisuudesta. Putinin terveyden romuttumiseen uskoville Venäjää uhkaa pysähtyneisyyden aika, joka vertautuu maan johdossa vielä terminaalivaiheessakin pidetyn Leonid Brežnevin loppukauteen. Niille, jotka uskovat Putinin ajautuneen poliittiseen umpikujaan, tilanne muistuttaa sitä miten Mihail Gorbatšov menetti kohtalokkaasti otteensa poliittisesta kehityksestä.

Mutta ei myöskään opposition elämä ole ollut auvoista vuodenvaihteen voimainponnistuksen jälkeen. Tällä hetkellä näyttää siltä, että Limonovista on tullut suurempi ongelma itse oppositiolle kuin Putinille. Limonovin provokatiivinen toiminta on aiheuttanut hämmennystä ja sen myötä jopa suoranaista halveksuntaa ja vihaa osassa oppositiota. Liberaalit eivät ole antaneet anteeksi hänen taannoin lanseeraamaansa iskulausetta ”Stalin, Berija, GULAG”. Avantgarden parhaiden perinteiden mukaisesti Limonov ravisteli kaiken hyvän maun ja arvostelukyvyyn vastaisesti myös Moskovan keskiluokkaisia liberaaleja.

Hän ja eräät opposition vasemmistojohtajat ovat myös arvostelleet ankarasti lokakuussa internetäänestyksessä valitun Venäjän opposition koordinaationeuvoston kokoonpanoa ja politiikkaa. Heidän mukaansa koordinaationeuvostolta ja sen epäviralliseksi johtajaksi valitulta karismaattiselta Aleksei Navalnyilta puuttuu strategia ja politiikka. Systeemin ulkopuolisen opposition radikaalimmat voimat, yhtenä näkyvimmistä myös koordinaationeuvostoon valittu Vasemmistorintaman johtaja Sergei Udaltsov, haluavat

radikaalimpaa toimintaa kaihtamatta yhteenottoja vallan kanssa. Yhteenotot paljastavat sen mukaan järjestelmän mädännäisyyden ja luovat olosuhteet vallan vaihdokselle. Tästä seuraa myös oppositiota jakanut vaatimus presidentti Putinin välittömästä erosta.

Liberaaleille ja äärioikeistosta etäisyyttä ottaneelle Navalnyille yhteenottojen lietsominen ja kompromisseista kieltäytyminen johtaa umpikujaan. Tämä osa oppositiota, johon kuuluu myös kiistanalaisen maineen alaisia Jeltsinin ”perheeseen” liitetyjä liikemiehiä ja poliitikkoja, tavoittelee tyytymättömyyden kasvun ja mielenosoitusten tukemana tilannetta, jossa Putinin hallinto olisi pakotettu dialogiin heidän kanssaan. Dmitri Medvedevin presidenttikautensa lopuksi erottama valtiovarainministeri, talousteknokraattina ja Venäjän vakauden luojana pidetty Aleksei Kudrin ja Venäjän nanoteknologiayritys Rosnanao johtava Anatoli Tšubais on mainittu tässä yhteydessä. Molemmat ovat pitäneet etäisyyttä katujen protesteihin, mutta tarjoutuneet enemmän tai vähemmän suoraan toimimaan välittäjinä Putinin hallinnon ja opposition välillä. Spekulatioiden mukaan Garri Kasparov ja Navalnyi kuuluvat myös henkilöihin, jotka Putin saattaisi hyväksyä jossain vaiheessa neuvottelupöytään systeemin ulkopuolisen opposition riveistä.

Putinin ja valtapuolueen suosion alavire yhdessä opposition voimannäytön kanssa ovat joka tapauksessa luoneet uuden tilanteen. Siihen on vastattu opposition johtohenkilöiden puhelinten salakuuntelulla ja sähköposteihin murtautumisella. Näin saatua tietoa on käytetty heidän mustamaalaamiseensa julkisuudessa. Protestoijien pelottelun toista päätä edustaa ulkomaista taloudellista tukea saavien järjestöjen leimaaminen ulkomaisiksi agenteiksi, luvattomiin mielenosoituksiin osallistumisesta säädetyn sakkorangaistuksen moninkertaistaminen ja opposition aktivistien vangitsemiset sekä rikosoikeudelliset tuomiot tekaistuin perustein.

Juuri tällä hetkellä näyttäisi siltä, että jouluun ja alkuvuoden mielenosoitusten takana ollut liike on hyytynyt Putinin kiistattomaan vaalivoittoon ja Yhtenäinen Venäjä -puolueen

kohtuulliseen menestykseen paikallisvaaleissa. Puolueiden rekisteröimisen vapauttaminen talven mielenosoitusten jälkeen synnytti noin 40 uutta puoluetta. Monien väitetään olevan jopa viranomaisten itsensä perustamia, mutta varmasti joukossa on myös paljon aitoja yrittäjiä. Tulos on ollut joka tapauksessa se, että eri puolilla maata järjestetyissä paikallisvaaleissa uudet puolueet ovat vieneet ääniä varsinkin duuman vaaleissa menestyneiltä vasemmiston puolueilta, systeemioppositioon luetuilta Oikeudenmukaiselta Venäjältä ja kommunisteilta (VFKP).

Nyt opposition ratkaistavana on kysymys siitä, miten jatkaa ja luoda vaihtoehtoinen poliittinen ohjelma ja hankkia sille kannatusta väestön keskuudesta. Vaatimuksiksi eivät enää riitä rehelliset vaalit tai nostalgiaan tukeutuvat iskulauseet Venäjältä ilman Putinia ja vallankumouksesta. Neuvosto-Venäjällä 1920-luvulla näkyvässä osassa toimineet 1900-luvun alun avantgardistit väittivät tehneensä Venäjällä kulttuurivallankumouksen jo ennen poliittista vallankumousta. Historian toistumisen ajatus on aina kiehtonut ihmisiä, mutta tässä on hyvä myös muistaa Karl Marxin tunnettu artikkeli Napoleon III:n noususta 1851 Ranskan toisen tasavallan kriisin seurauksena diktaattoriksi ja kruunautumisesta sen jälkeen keisariksi. Marxin mukaan ensimmäisen kerran historian toistuminen on tragedia ja toisen kerran farssi.

Helsingissä 6.12.2012

Markku Kangaspuro